

PKM - post-filateli, en kort introduktion

av Giselher Naglitsch

Bakgrund

Med början 1975 införde posten elektroniska postkassamaskiner PKM.

Med olika förändringar av såväl mjukvara som hårdvara tjänade systemet till 2008, då det slutgiltigt gick i graven med Posten Kassaservice.

Under dessa år skapades postala objekt som är samlingsvärda inte bara för posthistoriker.

Att komplettera en hembygdssamling med objekt från sitt områdes olika PKM-postanstalter kan vara givande posthistoria

För att kunna koppla ett objekt ges nedan vägledning om identifiering av respektive postkontor, som tolkning av PKM-kvitton som PKM-kontrolltryck på övriga postala dokument.

755 PKM-postanstalter = P-nummer är dokumenterade

Under installationen av PKM publicerades löpande förteckningar över PKM-postanstalter. Här hittar man det fyrsiffriga P-nummer som möjliggör identifieringen av respektive postkontor (ungefär som datumstämpeln).

Den sista och mest kompletta förteckningen publicerades i *posten allmänna cirkulär 1978-12-19*.

Förteckningen i sin helhet kan studeras i separat PDF-fil här på SSPDs hemsida.

Av datornumrets adressdel kan man utläsa om ett postkontor var online-anslutet eller inte.

Postkontor vars tre första siffror inte är 999 är online-anslutet.

För online-ansluta fjärrpostkontor anges "ON" omedelbart efter "F" i kolumnen adressdel.

F betyder (som ovan citerats) att postkontoret är fjärranlutet till datorn vid ett större postkontor.

POSTSTYRELSENS

ALLMÄNNA CIRKULÄR

1976-02-11

Nedanstående förteckning upptar de postanstalter som t o m den 30 juni 1976 kommer att utrustas med postkassamaskiner (PKM).

Avsikten med förteckningen är att man vid behov med ledning av P-numret i PKM kontrolltryck resp på PKM-kvitton skall kunna spåra inlämningspostanstalten. Om ett P-nummer härvid inte återfinns i förteckningen bör kontakt tas med Poststyrelsen på telefon 08-781 73 96.

För PKM-postanstalterna ger förteckningen dessutom upplysning om det datornummer som enligt den nya upplagan av PKM Anvisningar för vaktföreståndare (PKM VFS) skall lagras in i datorn vid vissa tillfällen. När F anges i kolumnen för adressdel är postanstalten fjärranlutet till datorn vid en större postanstalt.

58

58 P-nummer och
datornummer för
PKM-postanstalter

Datornummer P-nr	Adressdel	Postanstaltens namn	PKM installa- tionsdatum
1550	9995	221 01 LUND 1	1976-06-09
1562	9991	220 02 LUND 2	1976-02-04
1563	9990	220 03 LUND 3	1976-03-17
1565	9998	220 05 LUND 5	1976-03-04
1566	9997	220 06 LUND 6	1976-06-03
1567	9996	220 07 LUND 7	1976-05-12
1569	9994	220 09 LUND 9	1976-06-02
1571	9990	220 10 LUND 10	1976-02-03
1572	9999	220 11 LUND 11	1976-03-05
1602	9993	232 00 ARLÖV	1975-11-05
1606	9999	234 00 LOMMA	1976-01-21
1608	9997	200 12 MALMÖ 2	1975-11-19
1611	9992	200 11 MALMÖ 6	1975-10-21
1612	9991	200 23 MALMÖ 12	1975-10-20
1615	9998	200 31 MALMÖ 15	1976-02-10
1616	9997	200 25 MALMÖ 16	1976-02-17
1617	9996	200 10 MALMÖ 17	1976-01-20
1618	9995	200 32 MALMÖ 18	1976-02-11
1623	9998	200 28 MALMÖ 28	1975-10-17
1660	9992	203 10 MALMÖ 4	1976-03-18
1670	9990	200 70 MALMÖ 5	1975-11-18
1673	9997	200 72 MALMÖ 11	1975-11-17
1700	9994	200 40 MALMÖ 8	1975-11-04
1701	9993	200 42 MALMÖ 7	1976-05-18
1702	9992	200 43 MALMÖ 10	1976-04-06
1703	9991	200 44 MALMÖ 13	1975-10-16

PKM producerade PKM-kvitton och dokument med PKM-kontrolltryck

Det är dessa som samlaren skall spana efter, tolka och beskriva i sin samling.

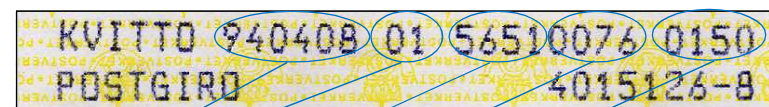
PKM-kvittot

Kvittot skrevs ut på en 70 mm bred blankett i löpande bana, gulfärgad och gummerat papper med säkerhetstryck. Här kan man hitta mängder av postala transaktioner som inte går att dokumentera på annat sätt.

Kvittot började alltid med en *reklamdel* följt av en eller flera *kvittodelar*, en för varje transaktion med eget löpnummer, och avslutades med en *uträkningsdel*. En streckperforering mellan varje del gjorde det lätt att avskilja reklamen och uträkningen samt separera kvittodelarna, om man vill klistra kvittona på olika dokument i sin bokföring.

Att läsa PKM-kvittot

Många gånger är PKM-kvittot inget egentligt kvitto. Handlar det bara om utbetalningar är det en *specifikation*. Då är ordet KVITTO är ersatt med förkortningen UTBET.

940408 = datum, här (19)94-04-08

01 = kod, här (postgiro)inbetalning

5651 = P-nr, här står det för Märsta 1

0076 = journalnummer

0150 = löpnummer

PKM-kontrolltryck

Förenklat kan man säga att kontrolltrycket ersatte frimärkena, som tidigare skulle klistras på olika dokument och makuleras med kassastämpel. Men det användes även på en rad dokument för att verifiera olika transaktioner.

04901220 56530041231 w5:20

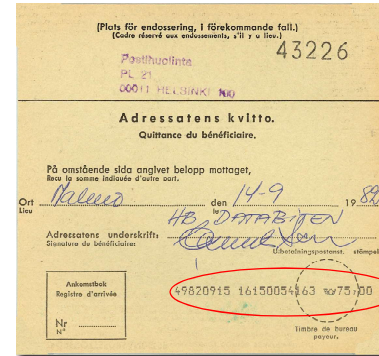
Kontrolltrycket följer samma mönster som PKM-kvittot, men det har kodens två siffror först på raden, före datum. (Efter datum på kvittot.)

De flesta blanketterna skulle placeras i skrivaren för att få ett *vertikalt* kontrolltryck till höger på blanketten. Då träffades platsen för frankering och datumstämpel. Detta gällde i princip för alla för avgifter, vanligen kod 4.

Dokument som avsåg betalningar, såväl in som ut, skulle placeras så att kontrolltrycket kom *horisontellt*. Det förenklade läsningen vid fortsatt hantering av redovisning och kontroll.

Vid tryck i bankbok skulle kassören ange *första lediga radnummer* i boken varvid kontrolltrycket automatisk placerades där det skulle.

Till en början gällde inte detta postsparbankens böcker där den ena sidan i boken redan var upptagen av andra noteringar. Då skulle transaktionen delas upp på två rader.

Horisontellt kontrolltryck

*Internationell postförskottsanvisning, 6/9 1982
från Övermark i finlandssvenska Närpes.
Inbetalt 58,30 Marka för 75,00 SEK.
Utbetalt 82.09.15, P-nr 1615 = Malmö 14.
PKM-kontrolltryck ersätter utbetalnings-
postanstaltens stämpel.*

Vertikalt kontrolltryck

Adresskort till ilpaket, MORA 1 assa 5
20.11.78 till Falun. Ilpaket hade egen
taxa. 1/2 1978 till 30/4 1980 var den
18,00 kr för vikt mellan 1 och 3 kg.
Blandfrankatur: Avsändaren hade
frankerat 6,30. Resterande 11,70
erlades kontant och kvitterades med
PKM-kontrollskrift t.h. på blanketten.
Paketet är ankomststämplat FALUN 1
samma dag.

Kopplahvortur

Der Karlsson

Kontunúmer

3161 21 73659

Forbættur/
Arvinnu lögmætti
og þorrenna mæði

Önnur
(töluþing)
spættur

Kontostöng

Sparhásæðkonto

Datum	Referansnúmer	Innutt/Útgætt	Bæðling
911024	*54130034161	IN# 1	₩800,00₩ ₩4.235,84
911205	*54130034216	IN# 2	₩660,00₩ ₩4.895,84
920109	*575800060077	UT# 3	₩2.800,00₩ ₩2.035,84
920210	*592200460193	1991 RT# 4	₩94,85₩ ₩2.130,69
920210	*592200460194	UT# 6	₩400,00₩ ₩1.730,69
920219	*541300420023	UT# 7	₩1.730,00₩ ₩0,67
921029	*541300670052	IN# 8	₩3.100,00₩ ₩3.100,69
930107	*541300340174	1992 RT# 9	₩33,65₩ ₩3.134,34
930107	*541300340175	UT# 10	₩3.100,00₩ ₩34,34
931104	*541300590050	IN# 11	₩3.500,00₩ ₩3.534,34
931109	*541300590011	UT# 12	₩500,00₩ ₩3.034,34
931112	*541300420158	UT# 13	₩200,00₩ ₩2.834,34
931118	*541300420144	UT# 14	₩2.800,00₩ ₩4.34,34
931201	*541300590075	IN# 15	₩4.000,00₩ ₩4.034,34
931217	*541300340035	UT# 16	₩1.000,00₩ ₩3.034,34
940111	*541300420180	1993 RT# 17	₩8,30₩ ₩3.042,64
940111	*541300420181	UT# 18	₩500,00₩ ₩2.542,64

2

2

Kontrolltryck i bankbok
Kontrolltryck för
insättningar, uttag och
räntor går över
uppslagets båda sidor.
Centreringen påver-
kades av isättningen i
skrivenheten.

Innehavares identitet
är anonymiserad.